

Vis A Vis

MEDEDELINGEN VAN DE STICHTING FAMILIE VIS VAN ZAANDIJK

Fred Vis houdt een boeiend verhaal over de geschiedenis van Dierenpark Amersfoort op 5 september 2015 in de bibliotheek van restaurant De Buitenplaats

57

INHOUD

- 508 De Reunie in Amersfoort
- 510 Zuivelmaatschappij De Kroon deel III
- 515 Familie Ingengeren deel IV
- 518 Uit Dankbaarheid
- 523 Mededelingen en mutaties genealogische staat

Reunie Dierenpark Amersfoort op 5 september 2015 als gasten van de familie Vis-Tertoolen.

De reunie voerde ons dit keer naar Amersfoort, waar wij gastvrij werden onthaald door Astrid en Henk Vis-Tertoolen en hun zoons Fred en Ronald Vis. Na een kopje koffie in restaurant De Buitenplaats verzamelden wij ons in de bibliotheek waar Fred Vis een inleiding hield over het ontstaan van Dierenpark Amersfoort.

Aan de hand van een kort stamboomoverzicht liet Fred zien dat zijn familie afstamt van de Zaandamse tak Heyme Vis en daarna de Wormerveerse tak Albert Vis en Neeltje Groen. Zijn betovergrootvader was Gerrit Vis (1838-1915), rijstpeller, daarna veilinghouder in Utrecht, getrouwd met Aaltje Kluyver (1839-1908). Zijn overgrootvader was Johannes Frederik Vis (1865-1943), officier van gezondheid bij het K.N.I.L., die in 1899 in Batavia trouwde met Sophie Jacqueline Schallig. (1872-1947).

Grootvader Frederik Johannes (1902-1983) trouwde in 1932 in Batavia met Anna Spoel (1909-1989) en vestigde zich later in Amersfoort. Door het huwelijk van Henk met Astrid Tertoolen in 1960 raakte hij betrokken bij het dierenpark.

De ouders van Astrid woonden sinds 1940 bij Dierenpark Wassenaar en hadden in de oorlog de zorg voor de dieren, omdat de eigenaren zelf, de familie Louwman, waren uitgeweken. Behalve de dieren vertoefden er ook een aantal onderduikers in het park, die overdag onder de houten vloeren van de tijger en leeuwenverblijven zaten en 's-avonds naar boven mochten komen, met al gevolg dat zij enorm naar ammoniak stonken. Na de oorlog wilden zij zelf een dierentuin beheren en kregen de kans in Amersfoort een stuk grond te pachten. In 1947 werd het dierenpark door zijn ouders samen met oom Piet gesticht op het landgoed Birkhoven. Geld was er niet en zij begonnen met een kameel zonder bulten en een papagaai zonder staart. Dierenverblijven werden grotendeels zelf gebouwd. De leveranciers mochten wel leveren, maar alleen als zij ook een jaarabonnement kochten voor twaalf

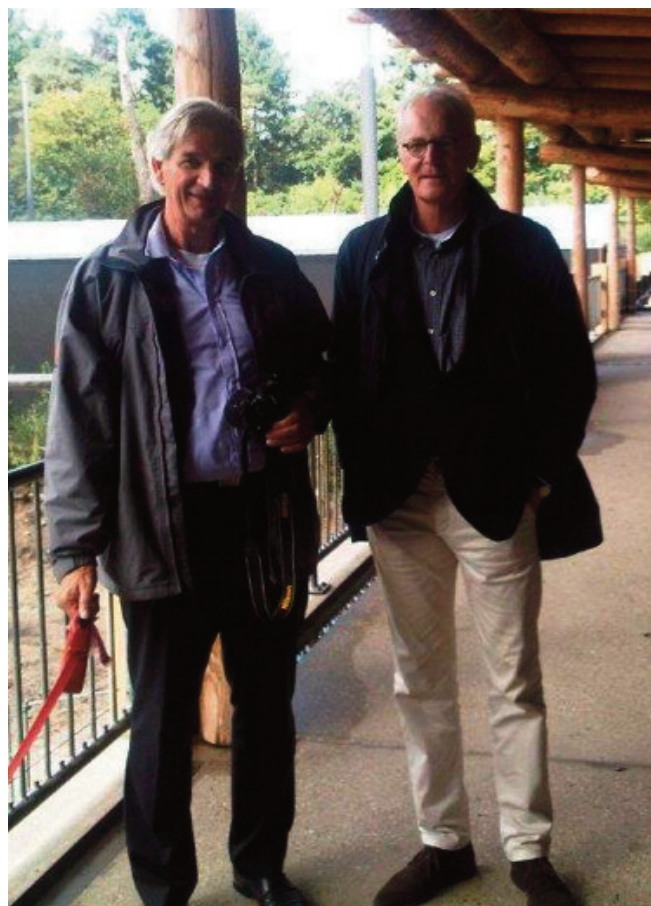
gulden. In 1959 kwamen de eerste olifanten, die allerlei kunsten werden geleerd. Er werd geld verdiend met winkelverkoop: de dieren mochten toen nog worden gevoerd en er werden veel zakjes met pinda's verkocht. Horeca activiteiten droegen goed bij aan de inkomsten. Zo is het park van de grond af aan opgebouwd tot de huidige uitgebreide dierentuin. Het is echter nooit af. In 1988 kwam er een groot stuk terrein bij. Nieuw is de grote vogelvolière en het Dino Avonturenpark. Op steeds natuurlijkere wijze kunnen de dieren worden bekeken. Het park verandert voortdurend en volgt nieuwe ontwikkelingen. De dieren komen bijvoorbeeld niet meer uit het wild en tegenwoordig zijn alle dieren hier of in andere dierenparken geboren. Er bestaan uitgebreide fokprogramma's en uitwisselingen met andere diergaardes. Er zijn nu 100 mensen in vaste dienst, voor de verzorging, horeca, kantoor, veiligheid en technische dienst en omzet loopt in de miljoenen. Fred is helemaal opgegroeid in het park, maar heeft ook daarbuiten de nodige ervaring opgedaan. Hij doet nu veel aan het opleiden van de medewerkers en vrijwilligers.

Spelende olifanten in De Savanne

Op een inventieve, zakelijke en praktische wijze wordt het dierenpark door de nieuwe generatie Vis geleid. Het park is nooit af en altijd kunnen attracties en dierenverblijven worden verbeterd. In 2010 kwam een zeer lezenswaardig boekje uit: "Astrid Vis, Een leven lang tussen de dieren", waarin door Wim Meulman de geschiedenis van het park uitvoerig wordt beschreven, met veel leuke verhalen en illustraties. Echt een aanrader!

Na de lunch werd onder leiding van gidsen een rondgang door het dierenpark gemaakt. De Savanne is prachtig met alle olifanten, giraffen en zebra's. Het bos wordt afgewisseld met waterpartijen en overal zijn bijzondere dieren te zien.

Laurens Vis Jzn. en Laurens Vis Gzn

Zuivelmaatschappij de Kroon deel 3

Op vrijdag 21 februari 1913 vindt 's avonds om 7 uur ten huize van de Directeur G. Vis Hz. te Zaandijk, de Kasverificatie plaats van Zuivelmaatschappij De Kroon. Besproken wordt het vierde kwartaal van het jaar 1912. Door het Bestuur, bestaande uit de commissarissen Mr J. Walig, K. C. de Boer, J. J. Duyvis en directeur G. Vis Hz, worden de boeken en bijbehorende bescheiden van de vennootschap in orde bevonden. De administratieve werkzaamheden zijn naar tevredenheid verricht. Er zijn geen bemerkings op de 'driemaandelijksche' staten. De kaasproductie was in 1912 belangrijk gestegen. Verwerkt werden 6 miljoen liter melk tegenover circa 4 miljoen liter in 1911.

De Directeur licht toe dat de Fabriek in Koedijk voor enige tijd moest worden stilgelegd voor dringend noodzakelijke verbeteringen aan het productieproces ten bedrage van fl 4.000, = Dat bedrag kon worden goedge maakt door het doorverkopen van melk gedurende 'den staantijd' aan een fabriek in Hoorn tegen 'een zeer goeden

prijs'. Ondanks de hogere productie, hebben De Kroon te Zaandijk, De Eendracht te Koedijk en Kaasfabriek De 8888Kroon te Heerhugowaard gezamenlijk geen winst kunnen maken. De handel heeft hen ternauwernood uit de rode cijfers kunnen houden. Die avond komt het dagelijks Bestuur in buitengewone zitting opnieuw bijeen. De bedrijfssituatie is penibel. Er is een aanzienlijke open vordering op een bedrijf ontstaan dat handel drijft onder de naam Anglo-Dutch Trading Company (Amsterdam, Holland) Ltd. en grote transacties met de Kroon is aangegaan. Ondanks herhaalde toezeggingen, is de Anglo-Dutch tot dan toe geen enkele betalingstermijn nagekomen.

De Kroon heeft een krediet bij de Krommenier Bank moeten aanvragen ten bedrage van 50 mille. De geoffreerde rente condities zijn verre van gunstig. De Heren Walig en Duyvis worden aangewezen om de betrekkingen van de Directeur te kunnen waarnemen en om het verkregen krediet op het daartoe geëigende moment te active-

ren. Want naast de zorgen rond de uitstaande vordering op de Anglo-Dutch, wordt de gezondheidstoestand van Directeur Vis als 'minder gunstig' voor de bedrijfsvoering van De Kroon gezien. De Anglo-Dutch Trading Company staat als 'incorporated company limited by shares', sinds 21 November 1911 ingeschreven bij het Britse Companies Registration Office. Uit het dossier van het bedrijf, *dat onder nummer 118692 van de Britse dissolved companies nog steeds is te vinden in de Britse National Archives*, valt het volgende op te maken. Van de oorspronkelijke firmanten ('Directors/Managers') hebben er drie de Britse nationaliteit: John Henry Swinburn (secretary and chartered accountant) uit Hampstead, William Snowden ((merchant) uit Highbury en Hubert William Castle (trader)

uit Aberdeen. De Nederlandse belanghebbenden zijn: H Westerink uit Amsterdam (de Overtoom), H B Lefebvre uit Baarn (Le Chalet, Koningsweg) en B A Roodenburgh uit Bussum (Gooibergstraat). De Articles of Association zijn ruim geformuleerd. De doelstellingen van de Anglo-Dutch Trading Company zijn: 'To acquire and take on the business of the wholesale provision merchants -and grocers of the Import/Export Maatschappij Amsterdam, to carry on its activities in Britain, Holland or elsewhere and to buy, sell and deal in coffee, tobacco, cheese, butter, coconuts, sugar, cacao, opium, wine, spirits, manures, agricultural -and other products'.

Gerbrand Vis Hzn. Op de Koemarkt te Purmerend omstreeks 1914

Bij de onderhandelingen over de overname door de Anglo-Dutch, treedt voor de Import/Export Maatschappij Amsterdam eveneens de Heer Westering op. Hij vertegenwoordigt als 'liquidator' een aanzienlijke groep bestaande aandeelhouders van voornamelijk Nederlandse Nationaliteit. Het nieuwe bedrijf gaat aanvankelijk voortvarend van start en zal vanaf augustus 1912 kantoor houden in het prestigieuze deel van de Great Towerstreet, nabij de Tower of London in London City. In Amsterdam worden 'continental stores' geopend aan de Herengracht 27 tot 45 en in de Roomolenstraat, welke het Singel met dat deel van de Herengracht verbindt. Er zijn 'Branches' geopend in Brussel, in Hamburg en in Habana (de toenmalige Spaanse naam van het huidige Havanna) op Cuba. En daarnaast is de toegang tot het vasteland van Zuid-Amerika geregeld door zogenaamde 'agenturen' in Buenos Aires, Mexico City en Puerto Rico.

In oktober van dat jaar besluit de Anglo Dutch al tot een kapitaalsuitbreiding van 50.000 aandelen met een nominale waarde van 1 Pond Sterling per aandeel. Bovendien zijn de heren Thomas Hooke en Amrosius Bong (Stockbrokers uit Holborn) aangesteld om voor het bedrijf een beursnotering te verkrijgen aan de London Stock Exchange. Het prospectus maakt melding van maar liefst zeven internationale 'underwriters'. Eén daarvan is de Amsterdamsche Bank.

In de maand maart van het daaropvolgende jaar brengt Voorzitter Walig verslag uit aan het Bestuur van De Kroon. Na de gevoerde onderhandelingen met de Anglo Dutch is er geen twijfel meer of 'alles zal goed terechtkomen'. Borgstellingen zijn verkregen en de storting op de nieuwe Anglo Dutch aandelen zullen 'ieder moment' gestand worden gedaan. Eerst in Nederland en 14 dagen daarna in Engeland.

Wel wordt besloten om uit voorzorg het krediet bij de Zaanlansche Spaar –en Voorschotbank te Krommenie op te nemen. Maar in Engeland is de beursgang door het slechte beursklimaat tot niets gekomen. De Heer Westering onderneemt een poging om de nieuwe aandelen door te plaatsen bij de bestaande aandeelhouders van de Import/Export Maatschappij Amsterdam. Deze zullen voorkeursrechten toegeedeeld krijgen voor preferente inschrijving. Onder hen de Heer G Vis Hz. Met een belang van 3% in het aandelenkapitaal.

In mei 1913 stelt Voorzitter Walig de zaak op scherp. Hij ziet het als zijn plicht om de Anglo-Dutch failliet te ver-

klaren en de substantiële vorderingen op de borgen te verhalen. Na langdurige discussie tussen het Bestuur en de Directeur, wiens gedeelde belang in de Kroon en in de Import/Export Maatschappij Amsterdam hem danig dwars zal hebben gezeten, wordt besloten de Anglo-Dutch ten laatste maal toe te staan om de vordering in de maand juni in enkele tranches te voldoen, inclusief de kosten die gemoeid zijn geweest met het verkrijgen van de kasmiddelen bij de bank in Krommenie. In juni volgt het onvermijdelijke. Reeds bij de eerste betaaltermijn blijft de Anglo-Dutch in gebreke. De Kroon neemt Advocaat Mr Zwaardemaker in de arm om de Anglo-Dutch in rechte aan te spreken en om de Heer Lefebvre als borg van de Anglo-Dutch te dagvaarden.

Daarop bepleit de tegenpartij om, tegen een onvoorwaardelijke aanbetaling van Fl 10.000, =, voldoende tijd van De Kroon te krijgen om het Anglo-Dutch bedrijf te reconstrueren en levensvatbaar te maken. Unaniem wordt besloten om voor De Kroon hierop in te gaan maar, op dringend advies van haar Directeur, om ook de kredietaanvraag fors te verhogen bij de bank in Krommenie. Er is een acuut tekort aan kasmiddelen. De spanning is Voorzitter Walig teveel geworden. Het presidium wordt waargenomen door de Heer de Boer. Die roept Gerbrand Vis Jr (dan 22 jaar oud) in september in de vergadering om hem op de hoogte te brengen van de kritieke toestand van de vennootschap en om hem erop te wijzen, zowel in zijn eigenbelang als dat van de maatschappij, vooral goed samen te werken met zijn vader G Vis Hz. De Heer Vis Jr krijgt op zijn vraag of er nieuwe werktuigen voor de boterbehandeling kunnen worden aangeschaft, nul op het rekest. Eerst dient de zaak met de Anglo-Dutch de wereld uit. Het Bestuur dringt aan op een kalm en een waardig optreden van de maatschappij. Rond deze tijd laten de Engelse firmanten zich kort na elkaar met stille trom uitschrijven uit het companies register van de Anglo-Dutch Trading Company.

Zaandijk maakt zich ondertussen op om het Herdenkingsfeest (1813-1913) van de bevrijding van Nederland van de Franse Heerschappij op grootse wijze te vieren onder het motto: 'Ik ben, geloof mij vrij, voor geen uitheemsche franje, Maar wel oprecht gezind voor Nederland en Oranje'. De Gemeente zal op 11 en 12 november in de avond worden verlicht. IJzerdraad langs de bomen worden gespannen en het is aan de ingezetenen om daaraan lampions te hangen. De Feestwijzer, uitgegeven door Handelsdrukkerij J Heijnis Tsz, laat weten dat 'de onder-

Onafhankelijkheidsfeest 1813-1913 op de Lagedijk in Zandijk in 1913

vinding heeft geleerd, dat deze verlichting *a giorno* in onze gemeente met zijne bochten en hoeken een schoonen en schilderachtigen aanblik kan opleveren’.

K. Gorter, de huishouder van ‘de Zwaan’, stelt zijn Koffiehuis annex Café-Restaurant, ter beschikking aan het Hoofdbestuur (met G. J. Honig als voorzitter en J.C. Vis als Penningmeester) en aan de 11 commissies (muziek, uitstallingswedstrijd, feestgave, kinderfeest, sportfeest, optocht, optocht dames, reclame, versiering en verlichting, vermakelijkheden en kermis) die het feest tot een succes gaan maken. De leden van het Hoofdbestuur dragen vanaf de eerste vergading een oranjelint met een verguld schildje

waarop: ‘Bestuur’ en de commissieleden tooien zich eveneens met het oranjelint met een zilveren schildje waarop: ‘Commissie’. Weldra mogen zij zich verheugen ‘in de sympathie van de burgerij en ook de onmisbare financiële steun laat niets te wenschen over’. Drie eerepoorten gaan de gemeente Zandijk versieren. Een om de Noord, een bij het Guispad en een op de Kerkstraat (op de plaats waar in 1795 de allereerste vrijheidsboom opgericht werd). Het hoogtepunt wordt gevormd door de historisch-allegorische optocht op 13 november. De stoet wordt voorafgegaan door Muziekkorps ‘Germania Kapel’ aangevoerd door de te paard gezeten heraut J. H. Bornemann van de Gemeente Zandijk. Winkels genieten vier dagen lang van

de onvoorwaardelijke ontheffing van de winkelsluiting-wet. Drogist Verdonk pakt uit met wegingen op de medische schaal voor slechts 5 cent. Een uitgebreide collectie sieraden met 'vele gouden en zilveren werken' is 'tegen billijken prijs' beschikbaar bij Juwelier Landsman. De Firma Bets heeft extra afvaarten ingezet tussen Amsterdam en Zaandijk. De lakfabriek v/h Jacob Vis Pzn biedt Olijolie, Sesamee en Tafelolie aan 'voor tafel en keuken' in postpakketten en flacons. De Zaanse Scheepsbouw maakt reclame voor haar ijzeren en houten schepen van haar werven in Zaandam en Zaandijk. En A. Bakkenist, de Brood, Koek en Banketbakkerij specialist bij uitstek, laat weten dat 'met het oog op de Onafhankelijksteften bij ondergeteekende de consumptieartikelen nog steeds uit dezelfde grondstoffen bestaan als van 1813 en nu 1913'. Ook Honig's maïzena en puddingpoeders zijn paginagroot in beeld. T. Crok reclame maakt voor de beste en zuiverste lijnzaadkoeken van heel Nederland. En bij de Fa G Dekker in de Stationsstraat kunnen de rokers terecht voor succesmerken als My Darling (2 ½ cent), De trouwe vriend (3 cent), Timona (4 cent), El Filipino (5 cent), Wascana (7 cent) en La Imperila (10 cent). Diens collega, de Weduwe M van Sante, houdt het simpel en adviseert: 'Rookt allen met de a.s. feesten 'La Celesta', de enige echte 3-cents sigaar. Verkade vraagt aandacht voor haar Waxine assortiment aan Nachtluchten, Theelichten, Bouilloirlichten, Voedselwarmlichten en Schemerlichten. Alles a 30 cent per doos. Op alle feestterreinen is de Zaan's Chocolate in grote verscheidenheid verkrijgbaar. En voor degene die de bevrijdingsfeesten niet lang genoeg kunnen duren heeft de weduwe P. Zwart Cz. op het Guispad diverse likeuren en oude jenevers in de aanbieding van het merk 'Night Cap' en 'Oude Snik'. De Zaandijkse burgerij, middenstanders en fabrikanten laten zich vier dagen lang van haar beste kant zien. Ook in eigen persoon, zowel sportief als gekostumeerd, is men alom van de partij. Schoolkinderen zingen hen, staande voor het Gemeentehuis uit volle borst toe: 'Toen Prins Willem stapte uit Eng'land aan land, Toen steeg Zaans vreugde ten top, Men voelde weer den ijzeren band, 't Oranjevuur gloorde weer op'. Het jubeljaar 1913 wordt in Zaandijk groots gevierd.

Maar van De Kroon en haar dagelijks Bestuur ontbreekt ieder spoor. Er is in plaats daarvan veel tijd en energie gestoken in het overnemen van de Stoomzuivelfabriek Wilhelmina te Bergen. De Kroon heeft enige financiële ruimte gekregen doordat de Anglo Dutch de toegezegde 10 mille inderdaad heeft voldaan en Directeur Vis heeft kans gezien de aandelen in de Wilhelmina ver beneden de balanswaarde te verwerven. Commissarissen spreken

over 'een koopje' en benoemen, 'onder groote lof voor de zeer vele diensten in deze aan de vennootschap bewezen', hem tot gedelegeerd commissaris van het stoomzuivelbedrijf. De gezamenlijke verlies -en winstrekening begint er intussen wat beter uit te zien. In het voorjaar van 1914 brengt G. Vis dan ook zijn verdere plannen voor capaciteitsuitbreiding, inclusief het inrichten van een volwaardig koelhuis en de aanschaf van een motorboot, ter vergadering. Het antwoord is dat er opgehouden moet worden met geld uitgeven en dat er beter voor kan worden gezorgd dat de voor het krediet benodigde (hoofdelijke) borgstelling van commissarissen en directie zal eindigen. In de zitting van 9 juni krijgen commissarissen te horen dat de motorboot 'in het belang van de zaak' toch is aangeschaft. Zij gaan alsnog, zei het tandenknarsend, akkoord. Overigens voldoet de boot helemaal niet aan de eisen en blijkt het levensgevaarlijk om 'bij harden wind' het Alkmaardermeer te bevaren. Er komt later een nieuwe boot van betere constructie voor in de plaats.

In de maand daarvoor heeft de Anglo Dutch Trading Company domicilie moeten kiezen in Essex Street, ten kantore van Francis John Livesey. Hij is door de Chancery Division van de High Court of Justice aangewezen om op te treden als receiver/liquidator van de Anglo-Dutch Ltd. Zes dagen nadat de motorboot de gemoederen bij De Kroon hoog heeft doen oplopen, stelt een Extraordinary General Meeting op 15 juni 1914 in Londen vast, dat de Anglo-Dutch Trading Company 'cannot by reason of its liabilities continue its business'.

In december komt het dagelijks bestuur van De Kroon bijeen in Koffiehuis De Zwaan te Zaandijk. De Anglo-Dutch is failliet, er is geen hoop meer dat er nog enige uitkering op de vorderingen zal volgen en met het uitbreken van de Eerste wereldoorlog valt daaraan al helemaal niet meer te denken. Mr Livesey heeft laten weten dat ook hij, als curator, geen idee heeft hoe hij aan zijn eigen vergoeding moet zien te komen. Dan maakt de Directeur melding van het feit dat hij niet alleen de motorboot buiten medeweten van de commissarissen heeft gekocht, maar naderhand ook de afdeling Hamburg van de Anglo-Dutch 'om niet' heeft overgenomen. Hij geeft de beheerder enige maanden respijt om zich te bewijzen, maar zal hem dan een provisie van niet minder dan 25% moeten toestaan over de realiseren omzet. Het blijkt een gouden greep.

Maar daarover meer in het laatste -en vierde deel van: de Zuivelmaatschappij 'De Kroon'.

Laurens Vis Gzn.

Familie Ingenegeren

In deel I huwt Cornelia Maria (Neeltje) Vis (1864-1924) op 20 augustus 1885 met Antonie Ingenegeren (1862-1933), zoon van Antonie Sr. oprichter van Begrafenisfonds "Let op Uw Einde", dat zal uitgroeien tot N.V. Levensverzekering Maatschappij Utrecht, later AMEV en Fortis. Zij krijgen - behalve twee jong overleden dochters - twee zonen Jacob (Jaap, 1887) en Antonie Cornelis (Toon, 1889). Antonie is houthandelaar te Tiel, maar vertrekt in 1893 met zijn gezin naar Nederlands-Indië. In deel II lezen we over zijn carrière als administrateur op verschillende plantages voor tabak, thee en kina. In 1896 ziet de derde zoon Joop het levenslicht. Jaap overlijdt oudejaarsdag 1912 (waarschijnlijk) aan malaria tropica. Toon - inmiddels afgestudeerd civiel ingenieur - huwt in 1914 Catharina Maria (Toos) Huber. Het stel vertrekt aansluitend naar Indië waar Toon bijna twintig jaar werkzaam is bij de Hollandsche Beton Maatschappij N.V. Het gezin krijgt twee kinderen: A.H.A.E.J. (Piet, 1915-1985) en C.C.P. (Pamela, 1917-2008). Toon besluit in 1935 met zijn gezin definitief terug te keren naar Nederland. Hij laat een fraaie villa in Zeist bouwen en gaat op zoek naar een passende werkkring. Helaas is dat in tijden van algehele malaise niet zo simpel... In deel III richt Toon in 1936 samen met zijn vroegere collega Vrijburg het Ingenieurs-Bureau Ingenegeren-Vrijburg (IBIV) op, dat in Indië wordt gevestigd en een grote vlucht neemt. Toon vertrekt weer naar Indië, maar het gezin blijft achter in Nederland.

Deel IV: Pam, het artistieke buitenbeentje

Catharina, Cornelia, Pamela Ingenegeren, geboren op 20 november 1917 in Batavia, is zestien lentes jong als haar ouders een einde maken aan haar zorgeloze jeugd in Indië. Het is „beter voor later” als Pam haar middelbare school in Nederland afmaakt. Bovendien wil de familie Indië binnenkort verlaten en zich permanent in Zeist ves-

tigen. Met haar diploma 3-jarige hbs op zak wordt zij toegelaten tot de vierde klas van het Zeister Lyceum.

In de zomer van 1936 worden in Zeist en op het nabij gelegen landgoed Groot-Heidestein opnamen gemaakt voor de verfilming van het destijds razend populaire meisjesboek „Een Zomerzothed” van Cissy van Marxveldt (bekend van Joop ter Heul). Vijf vriendinnen, verliefdheid en persoonsverwisselingen staan garant voor komische situaties. Hoe de selectieprocedure is verlopen, is niet bekend, maar Pam kreeg de rol van Dot, een van de vriendinnen.

Annie van Duyn (bekend van de film Suikerfreule) vertolkt de vrouwelijke hoofdrol. De jonge acteur Leo de Hartogh (1916-2007), bekend van zijn rol in de eerder dat jaar uitgebrachte film Jonge Harten, speelt de mannelijke hoofdrol. De buitenopnamen verlopen voorspoedig en in oktober is de première. Pam heeft niet te klagen: een zomer lang paardrijden, met de sjieke Cord cabrio op stap en romantische situaties legio. En vlak bij huis, de complete crew komt menigmaal op de thee in de schaduwrijke tuin tot groot genoegen van moeder Toos.

De groots aangekondigde geluidsfilm in zwartwit is echter nooit uitgebracht. De reden is, volgens Eye filminstituut, dat de laatste scènes, die in Cinetone Studio's zouden worden opgenomen, nooit zijn voltooid. Er is ook geen centimeter film van Zomerzothed teruggevonden. Hoe dit kon gebeuren weet niemand.

Hoe het ook zij, Pam besloot uiteindelijk haar hart te volgen. Zij verliet het lyceum en wijdde zich volledig aan dans, tekenen en schilderen. Zij schreef zich in voor de

1. Zomerzothed kreeg in 1936 bijzonder veel aandacht in de media. Pam zit met haar hondje Whoopy naast Leo de Hartogh op de achterklep van de Cord

vakklas van de balletcursus van de gezaghebbende Duitse danseres en choreografe Gertrud Leistikow op het Muzieklyceum in Amsterdam. Tegelijkertijd nam zij tekenlessen en behaalde haar akte handtekenen (kon ze later altijd nog tekenles geven). De balletlessen werden enige tijd later overgenomen door danseres Ankie Heukers, die tevens een ballet- en dansgroep leidde. Ook Pam werd hiervoor aangenomen. Wat volgde was een druk bestaan in het schabbelcircuit. Optredens door het hele land en een vast onderdeel van de reizende revue „De AVRO op stap met Snip en Snap” onder de naam De Anita-dansgroep.

In mei 1939 nemen zowel Ankie als Pam deel aan een prestigieus internationaal dansconcorso in Brussel. De concurrentie is groot en helaas valt Pam al in de eerste ronde af en Ankie in ronde twee. Pam houdt er wel een fraai diploma aan over. Ze heeft weinig tijd om te treuren. Dankzij Zomerzothed stapt zij op 14 juli 1939 met Leo de Hartogh in het huwelijksbootje.

Op 10 mei 1940 waren Pam en Leo in Brussel voor de opnamen van de Nederlandse film „Van het een komt het ander”. Leo speelde er een hoofdrol in naast zwemster Willy den Ouden. Pam vervulde een klein rolletje als danseres. De opnamen van deze muzikale komedie waren drie weken aan de gang toen Duitse bombardementen op de Belgische hoofdstad er een abrupt einde aan maakten. Terug naar Nederland bleek onmogelijk. Pam en Leo zagen kans per auto richting Frankrijk te ontkomen. Aan de grens, die gezien de oorlogshandelingen was gesloten, onstond een gigantische file. Duitse jagers beschoten de gestrande auto's met mitrailleurs. Veel auto's konden niet verder, maar Pam en Leo hadden geluk. Na een enerverende, gevaarlijke tocht naar Marseille konden zij een week later met een passagierschip van de Rotterdamse Lloyd naar Indië uitwijken, waar zij vijftig dagen en vele hindernissen later op 5 juli 1940 in Tandjong Priok aankwamen. Overigens is ook van deze film nooit meer iets vernomen.

Het jonge stel vindt onderdak bij Pam's vader in Bandoeng. Leo maakt samen met Pam al gauw plannen voor een nieuw Nederlands-Indisch toneelgezelschap. De "Bandoengsche Tooneelgroep" treedt op met wisselend succes. Pam geeft daarnaast dansvoorstellingen. Zij ontmoeten Wim Kan en Corry Vonk, die met het ABC-cabaret in Indië zijn gestrand, maar wel blijven optreden. Ook voor de Bandoengsche Kunstkring, waarvan Pam's vader voorzitter is. Het contact is gelegd en Leo brengt later "De eerste non-stop cabaret-revue" uit gebaseerd op teksten van Wim Kan. Ook Pam is weer van de partij.

3. Scene uit *Tussen "Ot en Sien" en "Sartre"*, ABC-cabaret 1948. Naast Pam zit Ton van Duinhoven, links Cor Lemaire.

Op 8 december 1941 breekt de oorlog met Japan uit. Alle beschikbare mannen moeten zich melden om in dienst te gaan. Leo en Wim worden drie maanden later krijgsgevangene gemaakt. Pam gaat samen met Corry en een vriendin wonen in het huis van haar vader, die inmiddels al is geïnterneerd. Korte tijd later volgt ook voor Pam en Corry het Jappenkamp. Daar begint Corry het cabaret "Les deux ânes" en Pam doet maar al te graag mee. "In feite", zegt Pam later, "waren deze cabaretlessen de basis voor mijn toekomst."

Pam heeft tijdens haar kamptijd 259 portretten getekend - tot papier en potlood op waren - van vrouwen en kinderen, ook van overledenen, met als doel de tekeningen in de mannenkampen binnen te laten smokkelen tot grote blijdschap van de mannen en vaders als dat lukte.

Na de capitulatie van Japan kon Pam uiteindelijk via Singapore per schip naar Nederland te repatriëren, waar zij eind januari 1946 aankomt. De relatie met Leo is al enige tijd op de klippen gelopen en op 18 april is de echtscheiding een feit.

Inmiddels is Pam weer herenigd met Wim en Corry en mag zij meteen toetreden tot het ABC-cabaret, waar zij onder de artiestennaam Pam Henning (samentrekking Huber en Ingenegeeren) tot 1953 is gebleven. "Zeven jaar heb ik meegedaan, zeven jaar de hele wereld doorkruist, van het kleinste gehucht in Nederland naar Montreal in Canada en door naar Curaçao. Altijd op reis."

In die jaren leerde ze ook de zeven jaar jongere acteur Kees Brusse (1925-2013) kennen. Zij trouwde met hem in 1948, maar ook dit huwelijk strandde al spoedig en pas in 1953 werd de echtscheiding uitgesproken. Zij speelde to-

4. Pam (linksboven) naast haar toekomstige echtgenoot Herman Kiewiet de Jonge, secretaris van de Nederlandse Vereniging in Parijs (1951). Naast hem v.l.n.r. Henk Scholten en Wim Kan, in het midden Corry Vonk en linksonder Teddy Scholten.

neel met o.a. Johan Kaart en trad op voor radio (zoals De Bonte Dinsdagavondtrein) en werkte mee aan experimentele televisie-uitzendingen bij Philips.

Tijdens een optreden van het ABC-cabaret voor de Nederlandse Vereniging in Parijs wist secretaris Herman Kiewiet de Jonge (1920) - een technicus bij Philips - het zeker: Pam is de ware. Hij hield vol en op 19 december

2. Pam Henning zoals fotograaf Max Koot haar begin jaren vijftig zag.

1953 huwden Pam en Herman in Amsterdam onder grote belangstelling van het bijna voltallige ABC-cabaret en vele andere collega's uit het vak.

Het leven van Pam komt nu in rustiger vaarwater en het artistieke buitenbeentje van de familie "gaat zich toeleggen op het huishouden". Zij verhuist naar Parijs en enkele jaren later met Herman naar India waar hij voor Philips een fabriek moet opzetten. Terug op de Philipsba-

„Nylons áán” (ook 's zomers)

zegt *Pam Henning*

de pittige cabaretière
uit het befaamde A.B.C.-cabaret.

... 87 mannen en
91 vrouwen antwoordden:
„niet mooi”...

Aan honderd mannen en vrouwen werd de vraag voorgelegd: „Hoe vindt U het als vrouwen en meisjes 's zomers zonder kousen lopen?” 87 van de 100 mannen en 91 van de 100 vrouwen antwoordden „Niet mooi”.

Pam Henning b.v. ging recht op de man, pardon, op de vrouw af en zei:
„Zonder nylons lopen? Als dat nou alleen maar goedkoop was, maar ik vind, dat het ook zo goedkoop staat.”

Nylons' maken de Vrouw!

66k 's zomers

No 24 - 27

5. Pam Henning was populair en figureerde in een advertentie voor nylons in Libelle en Margriet (1953). linksonder Teddy Scholten.

sis in Nederland gaan zij in Riethoven bij Eindhoven wonen, waar Pam zich bezighoudt met kindercabaret, de dansmariekes en teken- en schilderles geeft.

Na de pensionering van Herman vertrekken zij midden jaren zeventig naar de Côte d'Azur waar zij wederom schildert en exposeert. Herman wordt uiteindelijk ernstig ziek en als gevolg daarvan verhuizen zij weer naar Neder-

land. Herman overlijdt in Eindhoven op 14 juni 1997. De laatste jaren moet Pam noodgedwongen doorbrengen in een verzorgingshuis. Jammer genoeg krijgen traumatische ervaringen in het Jappenkamp steeds vaker de overhand met nachtelijke angstaanvallen. Er over praten kon zij niet, er viel immers niks te vertellen, zei ze dan. Pam overleed op 12 juni 2008.

Peter Ingenegeren

(CVIaccaa Genealogische staat van Jacob Vis en zijn nageslacht)

Geraadpleegde bronnen: Geschiedenis van de families Ingenegeren, Ingeneger en Ingeneeger, Bussum 2003-2011, Edo J.R. Ingenegeren; Krantenarchief Koninklijke Bibliotheek te Den Haag; Herinneringen aan Wim Kan, Uitgeverij Villa, Weesp en Collectief Geheugen Familie Ingenegeren, Peter Ingenegeren, Riethoven-Walik.

“Uit Dankbaarheid”, een oorlogsherinnering van Ada Vis-Duyvis (1923-2001)

Thuis heb ik een zilveren suikerlepel, voorstellende de Gouden Koets, getrokken door acht paarden met 2 paarden daarvoor rijdend met achterop de tekst:

“Uit dankbaarheid = 18-19 Maart 1945”.

Deze lepel komt uit de boedel van mijn moeder Alida Catharina Vis-Duyvis. Zij heeft hem gekregen van Jan van Delft, koekfabrikant te Koog aan de Zaan op Hoogstraat 54 en 56.

Heyme Vis

Zilveren lepel met een afbeelding van de Gouden Koets. Opschrift: *Uit dankbaarheid = 18-19 Maart 1945*

Mijn moeder, Alida Catharina Vis-Duyvis, ook bekend als Aad, Ada of Dunne, woonde van 1926 tot 1946 in het grote huis aan de Hoogstraat nr. 52 te Koog aan de Zaan. Zij was de middelste dochter van Teewis Duyvis (1888-1977) en Maria Jacoba Boekenoogen (Miep, 1891-1963),

die samen negen kinderen hadden: Guuk, Hank, Eric, Job, Aad, Jan, Ernestien, Joke en Debora. Haar grootmoeder was Jacoba Cornelia Vis (1869-1946, CVIIba), getrouwd met Hendrik Boekenoogen (1863-1933).

Hoogstraat 52 in Koog aan de Zaan was een groot huis

Hoogstraat 52 12 september 1946. De vlag hangt uit ter ere van het huwelijk tussen Jan Vis en Ada Duyvis. Rechts tussen de erker het huis is een gedeelte van koekfabriek Van Delft zichtbaar.

met een ruime tuin aan de Zaankant met uitzicht op oliemolen de Ooievaar, in bezit van de firma Duyvis. Het oorspronkelijke huis uit 1863 (het witte gedeelte) werd gebouwd voor Teewis Duyvis (1825-1875), die om gezondheidsredenen het advies kreeg om niet in een vochtig houten huis te blijven wonen. Het stenen huis kreeg naar Zaanse begrippen zeer grote afmetingen e hoge vertrekken. In 1926 werd het huis vergroot (het grijze gedeelte) om plaats te bieden aan het grote gezin Duyvis-Boekenoogen, dat na een aantal jaren in Santpoort gewoond te hebben terugkeerde naar de Koog, om dichterbij de fabriek te wonen. Aan de noordkant van het huis grensde de koekfabriek van Jan van Delft.

Bakker Jan van Delft besloot in 1914 voor zichzelf te beginnen in het pand waar bakkerij De Vliet op de fles was gegaan. Binnen de kortste keren exploiteerde hij de verkoop van ontbijtkoek ('Dik Trom' ontbijtkoek). Jan van Delft was de eerste Nederlandse bakker met een lopende

band waarmee hij industrieel koekjes kon bakken. Ondanks de beperkte aanvoer van grondstoffen door de Eerste Wereldoorlog ging het Van Delft en zijn zonen Hendrik en Johannes voor de wind. Na enkele jaren reden dagelijks vijftientig vrachtauto's door het land. Tijdens de crisisjaren kreeg men te maken met dalende verkoopcijfers en zag men zich genoodzaakt het personeelsbestand in te krimpen. Na het overlijden van Jan nemen zijn zonen Hendrik en Johannes van Delft de fabriek over. In de Tweede Wereldoorlog draaide de fabriek tijdens de Hongerwinter op kleine schaal door voor de productie van noodrantsoenen voor de illegaliteit. De Duitsers kregen er lucht van en deden een overval in zijn fabriek en maakten een einde aan zijn illegale werk door de fabriek te plunderen en veel schade aan te richten. Hoe de toekomst van de fabriek en het leven van zijn directeur aan een zijden draadje hing volgt uit het relaas van de toen 21-jarige Ada Duyvis op 18 en 19 maart 1945. Omstreeks 1993 stelde Ada haar herinneringen op schrift

en beschrijft zij de omstandigheden, waarvoor zij deze lepel gekregen heeft.

Minuten lijken uren, uren lijken dagen. 18/19 maart 1945.

Het moet kort na de avondmaaltijd geweest zijn (De kinderen van Guuk de Mooij-Duyvis, Adje en Eveline lagen net in hun bedjes) dat een overval plaatsvond in Van Delft's Koekfabriek te Koog aan de Zaan. De Moffen zaten Jan van Delft jr. op de hielen, helaas niet figuurlijk, maar letterlijk...

Ik was boven op mijn kamertje om gevaarlijke paperrassen (het illegale blaadje *Je Maintiendrai* en de *Typ-hoon*) te verbergen in mijn vaste hangkast, waar Eric een luikje in de schoenenplank had gemaakt, waardoor de ruimte daaronder een mooie bergplaats geworden was. Door mijn altijd dag en nacht openstaande ramen hoorde ik plotseling Duitse kreten...: "Stehen bleiben!" en zag een verwezen jongeman in de tuin lopen en bij het muurtje in de tuin van mijnheer Stam ("*CorKoBuur*") een mof. Op zo'n moment lijkt je buiten jezelf te gaan handelen... Met een armzwaai wenkte ik Jan van Delft dat hij boven moest komen, ik stootte de trap af van de zolderverdieping naar de slaapkamerverdieping die met een balkon en een buitentrap met de tuin in verbinding stond, waar Jan v.D. ook aankwam. Na hem binnengelaten te hebben vlog het zeil in het gangetje bij de badkamer opgetild waaronder een luik toegang gaf tot de kruipruimte onder de badkamervloer. Jan van Delft, die alsmaar fluisterend hijgde: "*Ze schieten me dood, ze schieten me dood*". Luik dicht, zeil erover en ik naar beneden, onderweg luid neuriënd "Blijf zitten waar je zit en verroer je niet...".

Eric en Bobeldijk, in de wandeling Bob genoemd (was hij er wel bij? Ik weet het niet zeker), en naar Joke zegt óók Adriaan Kuiken, hadden nadat er moffen in de buurt gesignaleerd waren hun schuilplaats al opgezocht. (Die schuilplaats was gelegen in de holte van de korte trap naar de slaapkamerverdieping. De ingang tot het hol was een luik in de bodem van de linnen/werk kast waarna men de kruipruimte onder de gangvloer moest door worstelen om in het eigenlijke hol te komen).

Later, toen het donker was en de moffen weg waren, heb ik een emmer uit die kast gepakt en hem in het luik van het "badkamerhol" aan Jan van Delft gegeven. Ook een stuk roggebrood uit de broodtrommel. Later hebben we beseft, dat dit "een goede greep" was want de nood was hoog en wat zou er gebeurd zijn als het plafond daar-

onder zou zijn gaan lekken...! Ik ben naar beneden gegaan en liep op de onderste tree in de hal in de armen (gelukkig niet letterlijk!) van een mof, die me toeschreeuwde: "Wo ist Herr Delft? Wo ist Herr Delft??" Ik: "Mijn vader? Die hebben jullie meegenomen..." "Nein! Herr Dèlft!" Ik: "Dat weet ik niet".

Jan van Delft Jr. (26 juli 1923 – 3 april 1994) Foto uit het archief van de heer Rienk Terpstra te Leeuwarden, neef van Jan van Delft.

De mof was kennelijk zo zenuwachtig dat hij zich omdraaide naar Louise en haar toeschreeuwde: "und Sie!! Sie, eine Deutsche...!" Ik ben toen maar naar boven gegaan naar de huiskamer, waar het telefoon net overging. Idiote mensen die vroegen of het waar was dat er een overval was. Even later moffen in de huiskamer weer telefoon: "Is er huiszoeking bij jullie?" De mof naast mij griste de hoorn uit mijn hand waardoor de telefoon op de grond viel. Ik: "Nou is ie stuk". (Achteraf hoorde ik, dat de mensen van "*Je Maintiendrai*" onder leiding van Jan Klinkenberg al hun bezwarend materiaal vernietigd hebben die avond, denkend dat de moffen achter mij aanzaten en indien dat het geval was, ik zou doorslaan na arrestatie.) Wisten zij veel?

In de huiskamer op de eerste verdieping werden alle vrouwen verordonneerd daar een uur te blijven, zonder dat de deur op slot werd gedaan, anders hadden we er na die tijd niet uit kunnen komen.

Ik dacht dat ik een “vrij aardig” verslag had gemaakt van 12 uur herinneringen van 18 op 19 maart 1944, maar na het overlezen na enige weken nadat ik het geschreven heb, zou ik het zo weer willen verscheuren.

Het meest vreemde vind ik dat, wat toch eigenlijk in je geheugen gegrift zou moeten zijn, dat je je maar “flarden” kunt herinneren. Neem bijvoorbeeld de tijd: die is helemaal weggevallen uit mijn herinnering. Ik weet warempel niet zeker of “de overval” om 17 uur, 18 uur of wel 19 uur plaats vond. Wanneer (= hoe laat) is vader opgepakt? Jan van Delft, die vanaf de steiger bij Van Delft in onze tuin kwam en als een dolle daar rond liep, hoé kwam hij zó snel boven op de slaapkamerverdieping, toen ik hem gewenkt had? De mof (of misschien wel moffen?) die mij onder aan de trap toeschreeuwde: “Wo ist Herr Delft”, was kennelijk een andere dan die, die Jan van Delft onze keukendeur heeft moeten zien binnengaan en die mij heeft zien zwaaien naar Jan v. D. Angst om in het water te vallen heeft die laatste kennelijk ervan weerhouden Jan

v. D. achterna te gaan. Coördinatie was er dus kennelijk niet bij die Duitsers, wat ons geluk was.

Wat Jan van Delft ondergronds deed weet ik niet; tijdens de oorlog mocht je en wilde je niets van andere “Goede Nederlanders” weten, en na de oorlog...? Wij hielden er niet van nog altijd maar bij elkaar te komen en erover te praten. Zo van: “Kijk eens wat ik allemaal gedaan heb”.

Tot zover het verslag van Ada Duyvis. Ik heb later van mijn moeder begrepen dat Louise, de Duitse hulp van mijn grootouders (en een fervent “moffen-haatster”) de Duitsers ook ongenadig van repliek diende (in het Duits uiteraard). In huis was al bekend dat de Duitsers een inval hadden gedaan in de koekfabriek. Kennelijk is mijn grootvader Teewis Duyvis toen ook opgepakt, maar spoedig daarna weer vrijgelaten.

Zoals in het kort in bovenstaand verhaal al aangeduid, was mijn moeder koerierster voor de “Typhoon” en “Je Maintiendrai”. Alles ging op de fiets en zo was zij op een

Foto ter ere van de verloving van Ada Duyvis met Jan Vis (1919-1998) uit Wormerveer op 29 juli 1944, in de tuin van Hoogstraat 52.

dag met mijn vader (zij waren sinds juli 1944 verloofd) op hun fietsen met houten banden naar Amsterdam vertrokken met drukwerk in de fietstas van mijn moeder. Bij de Hembrug aangekomen, moesten ze over de “pontenbrug”: de ponten, die over het Noordzeekanaal voeren,

waren in de laatste jaren van de oorlog achter elkaar gelegd. Door gebrek aan brandstof voor de ponten was voor deze oplossing gekozen; scheepvaart was er toch al niet meer. Bij de pont aangekomen, bleek, dat er Duitsers stonden te patrouilleren. Wat nu? Mijn ouders fietsten al

apart van elkaar, maar omkeren had geen zin, want de Duitsers hadden hen al gezien. Dus dan maar doorfietsen en er het beste van hopen. Mijn vader fietste voorop en die kwam er zonder “kleerscheuren” vanaf: hij mocht doorrijden. Toen mijn moeder. Gelukkig werd ook zij niet

aangehouden, hoewel zij het bijna in haar broek deed van angst. Het zetsel werd gelukkig niet ontdekt. In het huis aan de Hoogstraat zaten vaak onderduikers, waaronder broer Eric en soms studentenvrienden van hem uit Amsterdam, zoals Marcus Rosenberg Polak.

(c) Hembrugmuseum

De pontenbrug over het Noordzeekanaal

Deze wist uiteindelijk via een Zwitserland-route de vrijheid te behalen en als enige van zijn familie de oorlog te overleven. Bobeldijk zou de kunstschilder Félicien Bobeldijk (1876-1964) kunnen zijn, of waarschijnlijker, zijn zoon Han. Félicien speelde vaak muziek met Eric en mijn grootvader. Hij schilderde ondermeer het portret van mijn overgrootvader E.G. Duyvis (1852-1927).

Broer Job Duyvis was al eerder opgepakt en op transport gesteld naar Duitsland. Onderweg wist hij uit de trein te springen en een tijdlang onder te duiken bij zijn

oudste zus Guuk en zwager Hans de Mooij in Deventer. Ook hij overleefde de oorlog. Zonder persoonlijke verliezen wist de familie Duyvis de oorlog verder te door te komen. Alleen de broer van mijn grootmoeder, Jan Gerrit Boekenoogen, zoon van Hendrik Boekenoogen en Jacoba Cornelia Vis, stierf in 1944 in een Jappenkamp in Fort de Kock op Sumatra, 47 jaar oud.

Eén van onze donateurs is Marianne Amanda Verheyen-Vis (Cldbaa, Zaandijk 1950), woonachtig in Canada, maar zij was ook aanwezig op de reünie in Amersfoort!

Mededelingen:

Van Paul Avis werd vernomen dat het archief van en over Jan Marinus Vis is overgedragen aan het Gemeentearchief van Zaanstad, Stadhuisplein 100, Zaandam

Op 26 april 2016 ontving onze secretaris Gerlag Vis uit handen van de burgemeester van Enkhuizen de Koninklijke onderscheiding **Lid in de orde van Oranje Nassau** voor zijn jarenlange verdiensten voor de Enkhuizer Harddraverij Vereniging en de Stichting Gemeenschapshuis Enkhuizen.

Donatie 2016

Donateurs die hun donatie over 2016 nog niet hebben betaald worden vriendelijk verzocht hun bijdrage alsnog te voldoen op bankrekeningnummer NL75 INGB 0003 2206 31. Voor degenen die er de voorkeur aan geven de betaling per acceptgiro te voldoen, worden verzocht dit kenbaar te maken aan de penningmeester Jaap Kuyt, Oudburgerlaan 63, 1852 KN Heiloo, tel 072 533 1022.

Mutaties Genealogische Staat

Op 23 mei 2015 overleed Clara Vis, (XJ.1) oud 48 jaar

Op 13 maart 2016 is Dina Maria Johanna Vis - Rottinghuis, overleden, oud 84 jaar, weduwe van Mr. Jacob Jan Vis

Op 26 juli 2016 overleed Peter Vis (Xk), oud 78 jaar.